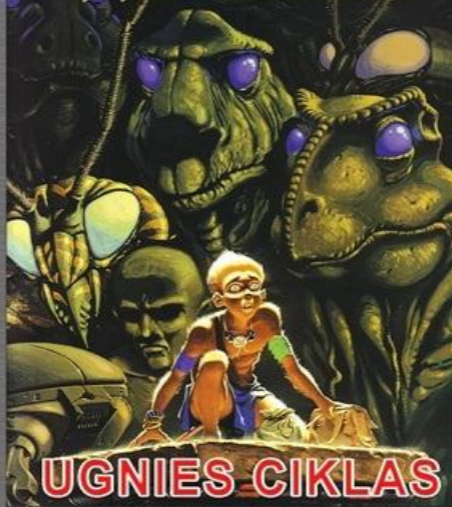

SF

eridanos

HAL CLEMENT

UGNIES CIKLAS

442 PASAULINĖS FANTASTIKOS AUKSO FONDAS

Knjgute.lt

Hal Clement
UGNIES CIKLAS

Mokslinės fantastikos romanas ir apysakos

Bekraštėse Visatos platybėse skrieja trilijonai žvaigždžių ir dešimtys trilijonų planetų. Kai kurios planetos yra gerokai masyvesnės, turi nuodingą, tirštą atmosferą. Sunku patikėti, kad gyvybė ar protas gali egzistuoti tokiomis netinkamomis sąlygomis...

Abjormeno planeta turi dvi saules, todėl čia gyvybė vystėsi itin keistu būdu. Nilsui Kriugerui, patekusiam į šitą planetą, lemta užmegzti kontaktą su ypač keistais čiabuviais...

Iš anglų kalbos vertė NOMEDA BERKUVIENĖ
Serija "Pasaulinės fantastikos Aukso fondas"

442 tomas. Serija įkurta 1990m.

Hal Clement - CYCLE OF FIRE

New York, Del Rey books, 1981

Copyright © by Hal Clement, 1981

Cover art copyright © by Manchu, 2002

Vertimas į lietuvių kalbą leidykla "Eridanas", 2008

Elektroninė versija © Knygute.lt, 2012

Turiny

KRITINIS TAŠKAS

UGNIES CIKLAS

APSIKEITIMO GREITIS

KRITINIS TAŠKAS

Prologas

Iš šešiolikos šviesmečių nuotolio Solas atrodo kiek blankesnis už žvaigždę Oriono kalavijo smaigalyje. Taigi vargu ar deimantiniuose keistos mašinos lešiuose tvykstelėjusią kibirkštėlę įžiebė jo spinduliai. Tačiau laive ne vienam operatoriui tą akimirką dingtelėjo, jog robotas tarytum atsisveikindamas dirstelėjo į planetų sistemą, kurioje buvo pagamintas (jautriam, sentimentaliam padarui būtų visiškai natūralu). Netrukus robotas pradėjo kristi ant gigantiško tamsaus kūno, nuo kurio jį dabar teskyrė keli tūkstančiai mylių.

Iš tokio nuotolio net eilinė planeta atrodytų akinančiai ryški, nes Altairas - galingas šviesos šaltinis - dabartiniu momentu užėmė geriausią poziciją. Altairas nėra kintama žvaigždė, tačiau sukasi itin dideliu greičiu, todėl yra gerokai suplota, tuo tarpu Tenebra šiuo metu pasiekė tą orbitos dalį, kurioje gaudavo didžiausią šviesos kiekį iš labiausiai įkaitusių ir ryškiausių poliarinių Altairo sričių. Nepaisant

to, platus planetos paviršius atrodė it dulsva dėmė, ryškumu tik nežymiai lenkianti Paukščių taką, kurio fone bolavo. Rodėsi, planeta veikiau ne atspindėjo baltą Altairo švytėjimą, o absorbavo ir slopino jį.

Tačiau aparato regėjimo receptoriai buvo sukonstruoti atsižvelgiant į Tenebros atmosferą. Operatoriai matė, kaip robotas sutelkė dėmesį į planetą; balkšvas sintetinės medžiagos korpusas metaliniuose aptaisuose pamažu sukosi. Trumpų storų cilindrų baterija pasisuko nusileidimo kryptimi. Čiurkšlių kol kas nesimatė - atmosfera buvo pernelyg išretėjusi, kad įkaistų susilietusi su jonų srautu, tačiau ištisos tonos metalo bei plastiko jau pakeitė pagreitį. Stabdymo varikliai pradėjo kovą su galinga skersmens dydžiu tolimąją Žemę tris kartus lenkiančios planetos trauka. Jie priešinosi traukos jėgai taip sėkmingai, jog pagaliau pasinėręs į tankius atmosferos sluoksnius aparatas nė kiek nenukentėjo.

Robotui grimztant į naujo pasaulio dujų apvalkalą, švytėjimas deimantinėse akyse vis labiau blėso. Dabar jis leidosi lėtai ir tolygiai. Atsargiai, jei galima taip pasakyti. Altairas vis dar žėrėjo viršuje, bet kitos žvaigždės mašinai leidžiantis geso.

Staiga aparato kontūrai pasikeitė. Iki šio momento jis priminė planeton besileidžiančią neįprastos konstrukcijos raketą, stabdančią prikabinamaisiais varikliais. Reaktyvinės srovės žėrėjo vis ryškiau, kas buvo visiškai natūralu: kuo žemiau, tuo tankesnė darėsi atmosfera. Tačiau patys stabdymo varikliai neturėjo švytėti. O jie švytėjo. Vis ryškiau ir ryškiau tviskėjo čiurkšlės, tarsi iš visų jėgų stengtųsi sulėtinti kritimą, greitėjantį nepaisant jų pastangų. Atėjo metas įsikišti tolimiems operatoriams. Akinančiai tvykstelėjo žybsniai, tačiau ne variklių tūtose, o metalinių sijų mazguose, ant kurių šie kabėjo. Variklių laikikliai buvo akimirksniu nurėžti, ir aparatas pradėjo laisvai kristi.

Bet tik akimirksnį. Robotas turėjo dar vieną įrenginį - nepraėjus nė pusei sekundės po variklių atsiskyrimo, viršum krintančio griozdo išsiskleidė gigantiškas parašutas. Galima buvo tikėtis, jog esant tokiai didžiulei traukos jėgai, jis tuojau pat atitrūks, tačiau konstruktoriai puikiai išmanė savo darbą. Parašutas atlaikė. Neįtikėtina tanki atmosfera - net tokia-me aukštyje keletą kartų tankesnė už žemiškąją - patikimai laikė platų parašuto paviršių. Nė trupučio nenukentėjęs robotas nusileido

ant planetos grunto.

Po keleto akimirų kiaušinio pavidalo roboto kūnas, suplota žemutine dalimi gulėjęs ant grunto, atsikratė lengvų laikiklių, jungusių jį su parašiotu, bemaž nematomais vikšrais europojo į šalį nuo metalinių konstrukcijų raizgalynės ir vėl sustojo, tarytum norėdamas apsižvalgyti.

Tačiau taip tik atrodė, robotas nesižvalgė. Jo regėjimas dar nesugrįžo. Akis, taip puikiai mačiusias vakuume, irgi reikėjo sureguliuoti, kad deimanto ir naujos išorinės terpės lūžio koeficientų skirtumas neiškraipytų vaizdo. Beje, darbas tęsėsi neilgai - automatinį reguliavimą atliko pati atmosfera, įsiskverbdama į optinį įrenginį.

Nureguliuavus optiką bemaž visiška tamsa, viešpatavusi planetoje, tapo nebaisi roboto akimis - jų stiprintuvai sučiupdavo ir sumažindavo kiekvieną šviesos kvantą. Toli nuo čia žmonės nesitraukė nuo televizorių ekranų, atkuriančių viską, ką matė robotas.

Operatoriai išvydo nelygų kraštovaizdį, iš pirmo žvilgsnio ne itin tesiskiriantį nuo žemiškojo. Tolumoje matėsi aukštų kalvų kontūrai, migloti, galbūt apaugę mišku. Arčiau dirvą visur dengė į žolę panaši augmenija, bet, spren-

džiant iš roboto palikto pėdsako, kur kas tra-
pesnė už Žemės žolę. Šen bei ten įkalnėse
styrojo aukštų augalų guotai. Šis pasaulis at-
rodė absoliučiai nejudrus. Tačiau į plastiko
masę įmontuoti mikrofonai kartkartėmis re-
gistravo triukšmą bei traškesį. Niekur nesima-
tė jokių gyvūnijos požymių.

Gan ilgai robotas mėsliai stebėjosi į aplinki-
nes erdves. Matyt, operatoriai tikėjosi, kad
gyvi padarai, pasislėpę robotui leidžiantis,
netrukus išlįs iš slėptuvių. Tačiau viltys nepa-
siteisino. Po kurio laiko robotas vėl atropojo
prie parašiuoto tvirtinimų bei lynų, įjungė ap-
švietimą ir įdėmiai apžiūrėjo metalinių skersi-
nių, laidų ir trosų krūvą. Paskui vėl pajudėjo į
šalį, šįsyk ganėtinais tikslingai.

Artimiausias dešimt valandų jis nuodugnai
tyrė nusileidimo rajoną, čia apšviesdamas pro-
žektoriais kokį nors augalą, čia ilgam susto-
damas ir be jokios regimos priežasties apžiūri-
nėdamas vietovę. Kartais imdavo leisti skirtingo
aukščio ir stiprumo garsus. Dažniausiai taip
elgdavosi lomose, bet nieku gyvu ne kalvų
viršūnėse. Atrodė, jis tyrinėja aidą.

Robotas nuolat grįždavo prie paliktų lynų,
prikabiai juos apžiūrinėjo, lyg lauktų, kol
šiems kažkas nutiks. Ir, žinoma, aplinkoje, kur

sąlygos tokios ekstremalios, įvykių ilgai laukti nereikėjo. Robotas didžiai susidomėjęs stebėjo, kaip korozija griaužia metalą, ir nepaliko nusileidimo rajono tol, kol neišnyko paskutinis metalo gabalėlis.

Tačiau kur kas įdomiau pasirodė tai, kad planetoje buvo aptikta gyvūnija. Beveik visi gyvi padarai buvo mažučiai, tačiau, sprendžiant iš roboto veiksmų, dėl to gyvūnų patrauklumas, jo supratimu, nė kiek nesumažėjo. Jis kuo atidžiau apžiūrino viską, kas atsidurdavo akiratyje, stengdamasis priėti kaip galėdamas arčiau. Daugumą gyvūnų dengė žvynai, jie turėjo aštuonias galūnes. Vieni veikiausiai mito augalais, kiti, ko gero, buvo mėsdžiai.

Korozijai galutinai sugriaužus metalines parašiuo detales, operatoriai įniko stebėti gyvūnus. Beje, stebėjimai vis nutrūkdavo, tačiau dėl to buvo veikiau kaltos ryšio problemos, o ne dėmesingumo stoka. Keletą kartų laivas, judantis planetos atžvilgiu, prarasdavo ryšį su tiriamuoju rajonu. Tačiau netrukus bandymų bei klaidų metodu pavyko nustatyti Tenebros sukimosi periodą ir valdymo trikdžiai liovėsi.

Planetos, skersmeniu triskart lenkiančios Žemę, tyrimo vieni vienu aparatu projektas

galėjo pasirodyti tiesiog juokingas. Vienas robotas, žinoma, būtų bejėgis. Tačiau robotas, aptarnaujamas mąstančių padėjėjų grupės, ypač priklausančių taip plačiai paplitusiai civilizacijai - visai kas kita. Be to, nepaisant sudėtingų sąlygų, kuriose atsidūrė robotas, operatoriai tikėjosi sulaukti protingų planetos gyventojų pagalbos. Jie buvo patyrę žmonės, šį bei tą žinantys apie Visatos gyvybės formas.

Tačiau slinko savaitės, mėnesiai, o, išskyrus padarus, pasižyminčius nervų sistemos užuomazgomis, nieko daugiau planetoje aptikti nepavyko. Jeigu operatoriai būtų supratę facietinių akių be lęšiuko, būdingų vietinėms gyvoms būtybėms, veikimo principą galbūt jie būtų optimistiškiau žvelgę į ateitį. Tačiau jie šito negalėjo žinoti, taigi daugelis pamažu susitaikė su mintimi, kad planetos tyrimas pareikalaus keletą kartų triūso.

Mąstančią būtybę pavyko aptikti grynai atsitiktinai. Maždaug devynių pėdų ūgio, taigi šios planetos sąlygomis turinčią sverti gerokai daugiau nei toną. Pagal vietines biologines tradicijas ją dengė žvynai, be to, ji turėjo aštuonias galūnes. Tačiau šis padaras priklausė stačiaivaikščiams, tai yra, vaikščiojo dviem galūnėmis, kitomis dviem, matyt, nesinaudojo, o

keturios viršutinės atstojo rankas. Ir dar operatoriai įsitikino, jog tasai padaras protingas: jis nešėsi dvi ilgas ir dvi trumpas ietis akmeniniais antgaliais ir visas keturias laikė paruoštas.

Akmeniniai antgaliai! Ko gero, dėl to stebėjotai iš Žemės šiek tiek nusivylė. Nors jie tikriausiai prisiminė, kas šioje planetoje nutikdavo metalams, ir nedarė skubotų išvadų apie čiabuvių kultūros lygį vertindami jų naudojamą medžiagą. Taigi žmonės ėmė įdėmiai stebėti čiabuvių.

Jis ėjo pamažu, aiškiai stengdamasis palikti kuo mažiau pėdsakų. Visgi, matyt, atsižvelgė į faktą, jog visiškai nepalikti pėdsakų neįmanoma. Kartkartėmis jis sustodavo ir surėsdavo įmantrų įrenginį iš elastingų gan retai pasitaikančių augalų šakelių, kurių neišsenkančias atsargas nešėsi dideliame odiniame krepšyje, permestame ant žvynuotos nugaros.

Šių įrenginių paskirtis paaiškėjo, kai čiabuvis ganėtinais atitolo, ir juos buvo galima nuodugniau apžiūrėti. Šie spąstai, paspęsti taip, kad akmens smaigalys pervertų kūną kiekvieno, kuris pamėgins sekti pėdsakais, veikiausiai buvo skirti labiau gyvūnams nei čiabuviams - bet koks protingas padaras galėjo lengvai jų

išvengti eidamas ne pėdomis, o greta jų.

Tačiau įdomu vien tai, kad būtybė ėmėsi tokių atsargumo priemonių. Robotas gavo nurodymą sekti paskui čiabuviį maksimaliai laikantis atsargumo priemonių. Čiabuvis nuėjo apie penkias ar šešias mylias ir per tą laiką paspėdė maždaug keturiasdešimt spąstų. Robotas lengvai juos apeidavo, bet keletą kartų aptiko kitus, paspėjus anksčiau. Aštrios plokštelės aparatui nepakenkė, kai kurios net sulūžo atsimušusios į plastiko apvalkalą. Susidarė įspūdis, jog visa aplinkinė vietovė "užmi nuota".

Sekdamas pėdsakais robotas atropojo prie kalvos apskrita viršūne. Čiabuvis sparčiai užkopė ant jos ir sustojo prie siauro tarpeklio krašto netoli viršūnės. Jis apsidairė, rodos, norėdamas įsitikinti, ar niekas jo nepersekioja, nors iki to momento stebėtojai žemiečiai dar neužfiksavo jokių jo regėjimo organų. Veikiausiai nusprendęs, jog pavojaus nėra, čiabuvis išsitraukė iš maišo maždaug greipfruto dydžio ovalų daiktą, apčiupinėjo plonais pirštais ir dingo plyšyje.

Po dviejų ar trijų minučių jis išlindo jau be ovaliojo daikto. Leisdamasis nuo kalvos rūpestingai apeidavo spąstus, ir savuosius, ir palik-

tus kitų, o paskui patraukė jau kita kryptimi.

Operatoriams teko sparčiai spręsti: ar robotui sekti paskui čiabuvį, ar pirmiausiai išsiaiškinti, ką šis veikė ant kalvos. Pirmasis variantas atrodė logiškesnis - čiabuvis tolo, o kalva liko dunksti vietoje. Tačiau jie nusprendė čiabuvį lengvai aptiksią pagal pėdsakus. Be to, artinosi naktis: išties tikėtina, kad čiabuviui, kaip ir daugumai Tenebros gyvūnų būdinga ypatinga savybė - praslinkus keletui nakties valandų nugrimzti anabiozės būsenon. Robotas lukterėjo, kol čiabuvis dingo iš akių, ir pradėjo kopti kalvos šlaitu link plyšio. Šis vedė link negilaus kraterio, kurio dugne gulėjo maždaug šimtas ovalių daiktų, labai panašių į ką tik ten paliktąjį. Visi jie buvo rūpestingai išdėlioti eilute. Tikroji šių daiktų prigimtis atrodė tokia akivaizdi, jog robotui netgi nebuvo įsakyta vieną perskelti. Krateryje gulėjo kiaušiniai.

Čia tikriausiai kilo ilgoka, gyva diskusija. Taigi robotas kurį laiką nieko nedarė. Paskui jis išlindo iš kraterio, nusileido kalvos šlaitu, labai atsargiai perėjo "minų lauką" ir nusekė paskui čiabuvį.

Eiti buvo ne taip lengva, kaip dieną - pradėjo lyti, suprastėjo matomumas. Žemiečiai dar

nenusprendė, kaip robotui geriau keliauti nakties metu: judėti lomomis ir slėniais bei mažai ką tematyti, ar pasirinkti aukštesnes vietas bei kalvų viršūnes, kad bent kartais praplatėtų akiratis. Beje, šiuo atveju pastaroji problema neteko reikšmės. Čiabuvis pasirinko kelią, maksimaliai artimą tiesei, ignoruodamas reljefą. Robotas sekė įkandin maždaug dešimt mylių ir atsidūrė laukymėje prie uolų bei gročių išvarpyto šlaito.

Olose stovėjo čiabuviai, bet jie visiškai ne-reagavo į roboto prožektorių šviesą. Arba jie miegojo daugmaž į žmonių panašiu miegu, arba buvo apimti Tenebros gyvūnams būdingo stingulio.

Jokių bent kiek akmens amžiaus lygmenį pranokstančios civilizacijos pėdsakų robotas neaptiko ir po keleto minučių, išjungęs didžiąją dalį žibintų, pajudėjo atgal link kraterio kalvos.

Šliaužė sparčiai, nesustodamas. Kai užkopė kalvos viršūnėn, šonuose atsivėrė kelios angos, iš kurių išlindo mechaniniai rankų pakaitalai. Robotas atsargiai paėmė dešimt ovaliųjų daiktų iš vieno eilės galo, nepalikdamas tarpų, ir paslėpė juos savojo korpuso viduje....